

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1391

Պ. ՍՏԱՄԲՈԼՅԱՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ
ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ
ՇԱՐԺՈՒՄԸ
ՅԵՎ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ
ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ՀԱՅԿՈՈՊ

17392

2017

334 (47+57)

Պ. ՍՏԱՄԲՈԼՑՑԱՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

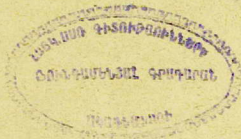
Ց Ե Վ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ

(ՅԵՐԿՐՈՐԳ ԽՐԱՏԱՐԱԿՈՒՅՈՒՆ)

17392

A^{II}
41512

ՀԱՅԿՈՈՊԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ
ՑԵՐԵՎԱՆ 1980 թ.

12/1/20

334 (47+57)

Պ. ՍՏԱՄԲՈԼՑԵԱՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ ՃԱՐԺՈՒՄԸ

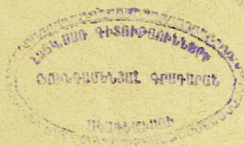
Յ Ե Վ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ

(ՅԵՐԿԻՐՈՂ ԿՐԱՏԱՐԱԿՈՒՅՈՒՄ)

17392

A^{II}
41512

ՀԱՅԿՈՈՊԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

1980թ.

ՀԱՅԿՈՐԴԻ ՏՊԱՐԱՆ
ՄԱՐԶՍԻ ՓՈՂ. № 29
ԳՐԱՌԵԱ. № 5242բ.
ՏԻՐԱԺ 3000 Թ. 196

ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՅԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՈՐԸ

I

ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՅԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՆԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Կոոպերացիայի միջազգային տոնի նշանակու-
թյունը շատ մեծ է: Ահա վասիկ իննեբրորդ տարին է,
վոր մենք առնում ենք այդ ուրը և նա տարեց տարի
ավելի յե մասսայական ընդլթ ստանում: Կոոպերա-
տիվների միջազգային Միությունն «Ալիանսի» կենտ-
րոնական կոմիտեն Միլան քաղաքում 1922 թվականին
վերոշում է հանում՝ ամեն տարի հուլիս ամսի
առաջին շաբաթ ուրը հայտարարել կոոպերացիայի
միջանգային ուր: Կոոպերացիայի միջազգային ուրվա-
նպատակն է ցուցադրել վողջ աշխարհին կոոպերա-
տիվ մասսաների համերաշխությունը և կոոպերատիվ
կազմակերպությունների ուժը, վորպես կոոպերացիա-
միլիոնավոր աշխատավորության տնտեսական ազա-
տագրության մի միջոց և ընդհանուր խաղաղության
գրավական:

Կոոպերացիայի միջազգային ուրը մեկ համար
ստանում է չափազանց մեծ նշանակություն նաև նրա
համար, վոր ամբողջ աշխարհում կոոպերատիվ կազ-

մակերայություններ շուրջը, գլխավորապես, սպառողական կոոպերացիայի, նրա բանվորական սեկտորի շուրջը համախմբվում են 70 միլիոնից ավելի կոոպերացված աշխատավորություն, ընդգրկելով մոտ 53 տարբեր յերկրներ:

Մեր պայմաններում, յերբ դասակարգային կոիմիտմբողջ աշխարհում ստանում են չտեսնված սրություն, յերբ մենք ապրում ենք քաղաքացիական տհաճ կոիմիտմերի նախորդակին, յերբ կոմունիստական շարժումը ըստ յերկրներում գնալով ավելի և ավելի միլիոնավոր մասսաներ և գրավում և նրանց կազմակերպում առաջիկա դասակարգային մեծ կոիմիտմերի համար, իսկ մյուս կողմից՝ միջազգային բուրժուազիան և նրա հետ միասնական ճակատ կազմած սոցիալ-դեմոկրատական հակահեղափոխական կուսակցություններն, իրենց ուժերը համախմբած, ըստ միջոցները գործադրում են վճռական հարված հասցնելու բանվոր դասակարգի պայքարին: Այս պայմաններում, բնական է, կոոպերացիայի միջազգային որը միատեսակ մոտեցման և գնահատության արժանանալ չի կարող յերկու հակառակ բանակներ իսկմից:

Այսպես բուրժուական յերկրների կոոպերատորների միծամասնության տեսակետից՝ կոոպերացիայի միջազգային որը ըստ կյության հանդիսանում է մի հզորագույն միջոց բանվոր դասակարգի հեղափոխական պայքարը մթազնելու, թուլացնելու համար: Նրանք իրենց ռեֆորմիստական և պահպանողական քաղաքականությամբ ճգնում են հիմնավորել աշխատանքի և կապիտալի մեջ խաղաղ, ներդաշնակ հարաբերություններ հաստատելու գործը: Նրանք միլիոնա-

վոր կոոպերացված աշխատավորների ուշադրությունը կենտրոնացնում են առորյա մանր տնտեսական խնդիրների, նոր անդամներ գրավելու, առևտուրն ուժեղացնելու և կոոպերատիվները տնտեսապես ուժեղացնելու հարցերի շուրջը: Նրանք խոր լուսթյան են մատնում այն բոլոր մարտական լողունները, կենսական խնդիրները. վոր այսօր դրված է հեղափոխական պրոլետարիատի առաջ:

Դրա հակառակ, դասակարգային հեղափոխական տեսակետից, կոոպերացիայի միջադպարին որը պետք է լինի ամբողջ բանվոր դասակարգի համերաշխության մի ցույց, պետք է ծառայի բանվորական շարժման պրոֆմիությունների և հեղափոխական կուսակցությունների համար միտանական պայքարի որ: Այդ պայքարը պետք է ուղղված լինի կապիտալիզմի հարձակման, աշխատավարձի նվազեցման, աշխատանքի ժամերի բարձրացման, պատրաստվող պատերազմի և ֆաշիզմի դեմ:

Մի խոսքով կոոպերացիան իրապես պետք է դառնա պրոլետարական մասսաների դասակարգային շահերի պաշտպան կազմակերպություն և սոցիալիզմի կառուցման համար իսկական զենք: Այս խոշոր պայքարի գործում առանձնապես մեծ դեր ունի կատարելու խորհրդային կոոպերացիան. նա վուչ միայն ավանդարդը պետք է լինի միջադպարին հեղափոխական կոոպերացիայի մարտական լողունները կենսագործելու խնդրում, այլ և, վորպես մեր սոցիալիստական շինարարության հզորագույն ազդակներից մեկը, պետք է ցուցադրի իր հսկայական նվաճումները և գործնական ձեռնարկումների միջոցով ավելի խորացնի իր

աշխատանքները: Նա իր կենդանի որինակով պետք է
արագացնի բուրժուական յերկրների կոռուկացված
մասսաների հեղափոխականացման պրոցեսը:

«Ալիանսը» հանդիսանում է միջազգային կոռուկ-
րացիայի միակ ինտերնացիոնալը, վորի ղեկավարու-
թյունը գտնվում է ռեֆորմիստների ձեռքին: Սակայն,
խորհրդային կոռուկրացիան, վոր «Ալիանսի» ամենա-
ազդեցիկ անդամն է՝ թե՛ իր քաղաքական կշռով և թե՛
քանակական տեսակետից, բավականին խոշոր աշխա-
տանք է տարել և տանում է միջազգային կոռուկրա-
տիվ շարժման հեղափոխականացման համար: Պետք է
ասել, վոր «Ալիանսի» ազդեցությամբ տարվող աշխա-
տանքը կոմունիստական ինտերնացիոնալի միջազգա-
յին քաղաքականության կարևոր արտահայտություն-
ներից մեկն է: Այդ աշխատանքներով խորհրդային
հասարակայնությունը մինչև որս շատ քիչ չափով և
զրադվել, այդ պատճառով շատ կարևոր է, վոր մեզ
կոռուկեցված մասսաներն իրադեկ լինեն այն պայ-
քարին, վոր այսօր տեղի չի ունենում նոր և հին կո-
ռուկրատորների բանակներում:

II

„ԱԼԻԱՆՍԸ“ ՅԵՎ ՆՐԱ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԵՏԱՊՈՆԵՐԸ

Միջազգային կոռուկրացիայի «Ալիանսը» (միու-
թյուն) կազմակերպվել է 1895 թ. Լոնդոնում: Կոռուկ-
րատիվ ինտերնացիոնալ կազմակերպելու միտքը հղա-
յել է 19-րդ դարի կեսերին մի այնպիսի ժամանակ,
յերբ ամբողջ բուրժուական սարսափի մեջ եր առա-

ջին բանվորական միությունները կազմակերպելու հետեանքով, վորոնց միջոցով ուժեղ պրոպագանդա յեր մղվում հողատու հեղափոխական դասակարգային պայքարի. Մարքսի կողմից առաջին ինտերնացիոնալի կազմակերպումն ևլ ավելի անհրաժեշտություն և դարձնում բոլոր տեսակի մտնը բուրժուական ռեֆորմատական տարրերի համար, հիմք դնելու մի անյնպիսի կազմակերպության, վոր հնարավոր լիներ մարքսյան ինտերնացիոնալի դասակարգային անողոք պայքարի լողունդին հակադրելու դասակարգերի համերաշխության, քաղաքական կովի բացասման սկզբունքը: Այդ ժամանակաշրջանը, վորի ընթացքում կոռպորատիվ կազմակերպությունները, գլխավորապես սպառողականը, բավական մեծ ծավալ եյին ստացել և առևտրական կապիտալի շահագործման դեմ խիստ պայքար եյին մղում, շատ հարմար տեսարեղ եր ներկայացնում պրոլետարական մասսաների հեղափոխականացման դեմ պայքարելու համար:

Կոռպորատիվ ինտերնացիոնալի կազմակերպման գլխավոր հեղինակներն եյին հանդիսանում Անգլիայում՝ քրիստոնեյական սոցիալիստները և Ֆրանսիայում՝ ականավոր ռեֆորմիստ ուսուպիստ կոռպորատորներ Շարլ Ժիդը և ալլն: Հեղափոխական մարքսիստների անողոք դասակարգային կովի թնորիային, վորպես հակադրություն Շարլ Ժիդը դրում և. «Մեր նպատակները մեկ են, բայց տարբեր են նրանց հասնելու ճանապարհները: Մենք հնարավոր ենք համարում ստեղծել մեծ քանակությամբ նոր հարստություն, սակայն առանց բուրժուազիայի ստացվածքն եքսպրոպրացիայի յենթարկելու: Մենք արտահայտվում ենք

դասակարգային պայքարի դեմ, հեղափոխական և եքսպրոպրատցիայի մեթոդի դեմ: Մենք տարբերվում ենք սոցիալիստներից նրանով, վոր անհրաժեշտ չենք տեսնում մասնավոր սեփականության վոչնչացումը, մինչև իսկ արտադրական միջոցների նկատմամբ: Մենք խուսափում ենք հարկադրել վերիից, կոոպերացիան պետք է խաղաղ ճանապարհով հիմնական բարեփոխության յենթարկի գոյություն ունեցող անտեսական կարգերը: Այս հիմնական սկզբունքներն են ուղեցույց յեղել ռեֆորմիստների ամբողջ դարձունեյության համար: Նրանք յերկար ու ձիգ ապրիներ սերունդներ են դաստիարակել բարենորոգչական, պահպանողական վոդով, թուլացնելով բանվոր դասակարգի հեղափոխական դասակարգային պայքարի թափը:

Իսկ Անգլիայում քրիստոնեյական սոցիալիստներն, աշխատանքի և կապիտալի մեջ լիակատար համերաշխություն ստեղծելու համար, կոոպերատիվ ինտերնացիոնալի հիմքում դնում են. «կոոպերանշիպ»-ի գործնական սկզբունքը, վորի իմաստն այն է՝ թե բանվորները պետք է մասն ունենան կոոպերատիվ շինարարության սաացած շահույթից: Զիշտ է կոոպերատիվ ինտերնացիոնալի հետագա զարգացման շրջանում «կոոպերանշիպ»-ի գաղափարն առանձին ընդունելություն չի գտնում, սակայն, նա «Ալիանսի» կազմակերպման և ձևակերպման գործում պակասնշանակություն չի ունենում: Կոոպերատիվ ինտերնացիոնալի հիմնավորման հզորագույն գեներերից մեկը քաղաքական չեզոքության սկզբունքն է յեղել, վոր «Ալիանսի» գոյության ընթացքում վճռական նշանակություն է ունեցել նրանց պահպանողականության հետադիմա-

կան և հակահեղափոխական քաղաքականությունը հա-
ջողությամբ շարունակելու տեսակետից: «Ալիանսի»
յերկրորդ կոնգրեսը, վոր տեղի ունեցավ 1896 թվին
Փարիզում, նրա հիմնավորումից ուղիղ մի տարի անց,
վորոշում ընդունեց քաղաքական չեզոքության մասին,
վորտեղ ասվում է. «Ալիանսը» չի զբաղվում վոչ քա-
ղաքական և վոչ ել կրոնական հարցերով: Կոալերա-
ցիան ներկայանում է մի չեզոք ասպարեզ, վորտեղ
կարող են իրար հանդիպել և միասին գործել միա-
գամայն տարբեր քաղաքական հոսանքների պատկա-
նող և համոզմունք ունեցող մարդիկ: Այդ չեզոքու-
թյունն ամրացնելու համար, վորից կախված է կո-
ալերատիվ շարժման միասնականությունը, բոլոր այն
անձինք և կազմակերպությունները, վորոնք կընդուն-
վեն «Ալիանսի» անդամ, պետք է ընդունեն, վոր կո-
ալերացիան հանդիսանում է ինքնանպատակ և չպետք
է զենք ծառայի այս կամ այն քաղաքական կուսակ-
ցության համար:

«Ալիանսի» պատմության ընթացքում, նրա կոնգ-
րեսներում ձախակողմյան տրամադրություններ չեղել
են, վորոնք արտահայտվել են ինպատու դասակար-
գային կռիվի. սակայն, այդ տրամադրությունները, լի-
նելով աննշան, վորն է ազդեցություն չեն գործել
«Ալիանսի» բեյալցիոն քաղաքականության վրա: Ընդ-
հակառակը. «Ալիանսի» ղեկավարությունն այնքան եր-
պանալանողական և հետադիմական, վոր «Կոպենհագե-
նի» 1910 թվականի սոցիալիստական կոնգրեսի վո-
րոշումն այն մասին, «վոր, յեթե կոալերատիվ շար-
ժումն ինքնին յերբեք ի վիճակի չե ազատագրելու
քանվորներին, այնուամենայնիվ այդ շարժումը կա-

բող և խակական զենք ծառայել բանվորիի համար իբր
դասակարգային կռիւի գործում, վորի նպատակն և իբր
ձեռքը զցիւլ քաղաքական իշխանությունը և հասարակ-
այնացնել բոլոր արտադրական և փութանտկության
միջոցները: Նույնպես տապալվում և 1910 թ. Համ-
բուրգում տեղի ունեցած «Ալիանսի» կոնգրեսում:
Չնայած Կոպենհագենի սոցիալիստական կոնգրեսի
ունեցած բաժանական խոշոր ազդեցությանը՝ Համբուրգի
կոստերապիվ ինտերնացիոնալի կոնգրեսի վրա, այ-
նուամենայնիւ, պահպանողական թեզի ուժեղության
հետեանքով, զեկադարությունը դարձյալ մնում և վեր-
ջինների ձեռքին, վորոնք շարունակում են բուրժուա-
զիային ծառայելու իրենց քաղականությամբ:

Համաշխարհային պատերազմի նախորդակին Գլադ-
ստ քաղաքում կայացած «Ալիանսի» ՎՊ կոնգրեսում
եւ ավելի վճռական և պարզ վորոշում և հանվում,—
վոր կոստերապիան չի կարող համարվել վճռ-
քաղաքական և վճռ էլ դասակարգային շար-
ժում: Հին սեփորմիտ կոստերատորների սիրած
ձևն և, հիմնվել Ռոչդեյլյան ազնիվ պիոներների
թողած ավանդների վրա և համարել իրենց նրանց
թողած գործի շարունակողները: Սակայն, այդ տեսա-
կետից ևս նրանք չեն կարող վճռ մի դեպքում համար-
վել նրանց հետեողները: Ռոչդեյլյան ազնիվ պիոներ-
ների գործը, վոր սկիզբն և առնում 1844 թվին
Անգլիայում, ունի միջադային պատմական նշանա-
կություն: Այստեղ բանվոր դասակարգը, ձեռնարկելով
կոստերատիվ կազմակերպությունների, ինքն իբր սե-
փական միջոցներով սկսեց կռիւ կապիտալիստական
շահագործման դեմ, ցուցաբերելով իբր սեփական դա-

սակարգային ուժը, վորպէս պայքարի մի միջոց: Այն համաստիացուները, թե քաղաքական չեղոքութեան լողունը մոռնելն ազնիւ պիտենեներից ե մնացել, չի համապատասխանում պատմական իրողութեանը: Մոռնելն պիտենեների և վոչ մի աշխատանքի մեջ չկա քաղաքական չեղոքութեան մասին վորեն բան:

«Ալիանսի» ռեֆորմիստ հակահեղափոխական դե-կավարներն ամենայն իրավամբ կարող են համարվել մոռնելն ազնիւ պիտենեների մեծ գործի դավաճան-ներ:

Վերջին հաշվով քաղաքական չեղոքութեան սկըդ-բունքը հատկապէս ուղղված էր բանվոր դասակարգի հեղափոխական դատակարգային պայքարի դեմ: Զեղոք-ութեանը լավագոյն միջոց եր կոռպորացիայի մեջ ընդգրկված միլիոնավոր մասսաները չեղոքացնելու, հեռու պահելու բուրժուազիայի դեմ ուղղված քաղա-քական կռիւից:

III

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՅԵՎ „ԱԼԻԱՆՍԸ“

«Ալիանսը» իր գոյութեան ընթացքում բազմիցս անգամ ազգերի խաղաղութեան մասին կոչեր ե արել: Նրա հիմնական ծրագրային խնդիրներից մեկը յեղել ե պատերազմի դեմ պայքարելը: Համաշխարհային պա-տերազմի նախորդակին «Ալիանսը» դարձել եր պացի-ֆիստական քարոզների և գործունեյութեան մի կենտ-րոն: 1913 թվականին Գլադսթոյի «Ալիանսի» կոնգրե-սում դրված ե յեղել նաև պատերազմի դեմ պայքա-

քելու խնդիրը: Այդ ժամանակ կոնգրեսի կողմից կազմակերպվում են խաղաղ ցույցեր, վորտեղ Ալբերտ Թոման, յերկրորդ ինտերնացիոնալի սյուլներից մեկը, կրակոտ ճառ և արտասանում պատերազմի դեմ: Նա, խմբի խալոց, ասում է. «Մեր ժամանակներում կոռուքրատիվ շարժումն, համենայն դեպս, այնքան և մեծ և ուժեղ, վոր ի վիճակի կլինի հակահարված հասցնելու մի քանի պետութլունների խնլագար ցանկութլանը, վորոնք կցանկանային աշխարհը պցել նոր պատերազմի դիրկը»: Նույնաման յելլոլթներ են ունենում նաև Անգլիայի, Ֆրանսիայի և Գերմանիայի ներկայացուցիչները, վորոնք խոստանում են ին թուլլ չաալ և խանգարիլ իրենց պետութլուններին՝ իրազորճելու իրենց անմիտ ցանկութլունը՝ պատերազմին մասնակցելու գործում: Այնուհետև «Ալիանսը» պատերազմի դեմ մանիֆեստ և հրատարակում, ինչպես ալլ մանիֆեստը, այնպես ևլ տեղի ունեցող բոլոր ելուլթները, ի հարկե, վոչ մի քաղաքական նշանակութլուն չեն ունենում, դրանք լոկ դատարկ պացիֆիստական փորձեր են, կատարլալ խարերալութլուն եր, վոր մասսաններին ավելորդ անգամ խարելու նպատակ եր հետապնդում:

Զի անցնում մի տարի յել ալլ հավաստիացումներից ու կոչերից, յերբ սկսվում է պատերազմը և «Ալիանսի» տարբեր յերկրների դեկավարներն անցնում են իրենց պետութլունների ազգային շահերի պաշտպանութլան կողմը և իրենց կոռուքրատիվ կազմակերպութլունների միջոցով նպաստում, վոր պատերազմը հասնի իր հաղթական վախճանին: Այս բոլորի մեջ ամենաբնորոշ և ուսանելի փաստն ալն է, վոր

պատերազմի դեմ քարձրագող հայտարարություններ անող «Ալիանսի» ականավոր լիդերները բուրժուազիային մատուցած իրենց ծառայությունների համար, հենց պատերազմի սկզբից ստանում են պատասխանառու գինվորական պաշտոններ:

Այսպես անգլիայի կոռպերատիվ շարժման ղեկավար Մակավիլը ազնվականի կոչում և ստանում գինվորական ինտենդանտսավոյի մատուցած ոգտակար ծառայությունների համար, Ալբերտ թոման Ֆրանսիական կարիստում գրավում և գինվորական մինիստրի պաշտոնը, իսկ ականավոր պացիֆիստ սոցիալ-դեմոկրատ Ավդուստ Մյուլլերն ոգավում և հարմար առիթից և դառնում և Գերմանիայի գինվորական կարիստի անդամ:

Այնուհետև կոռպերացիան դառնում և համաշխ. պատերազմի գլխավոր նեցուկներից մեկը, Ֆրանսիայում կոռպերատիվ կազմակերպություններն իրենց ձեռնարկությունները հարմարացնում են ռազմական նյութեր պատրաստելու համար: Դարձյալ Ֆրանսիայում այն ժամանակ 1200 կոռպերատիվներից 932 ը բացառապես զբաղված էին ռազմական նյութերի մատակարարման գործով: Նույն պատկերն էր ներկայացնում իրենից նույն Գերմանիան, Անգլիան և այլ պատերազմող յերկրները: Առանց չափազանցության կարելի է պնդել, վոր բուրժուական աշխարհում չկար մի կոռպերատիվ կազմակերպություն, վոր իմպերիալիստական պատերազմի գործիք չդառնար:

Ահավասիկ, այսպիսի վողբերգական վախճան և ունենում «Ալիանս»-ի պատերազմի դեմ վարած «պայքարը»:

ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ ՅԵՎ ՆՐԱ ԶԱՐ- ԳԱՑՄԱՆ ԵՏԱՊՆԵՐԸ

Ուստիպիստ ռեֆորմիստ կոոպերատորները խա-
ղաղ ճանապարհով, առանց դատակարգային պայքարի,
սոցիալիզմին հասնելու թևորխային հակադրվել և հե-
ղափոխական դատակարգային տնտղոք և անհաշտ կռվի
տեսակետը: Այդ նկատառումով ահա կոոպերացիան յեր-
ջեք չի նայվել վերպես մի ինքնանպատակ կազմակեր-
պություն, անկախ բանվոր դատակարգի կողմից կա-
պիտալիստական կարգերի դեմ ուղղած պայքարի
մյուս ձևերից: Բանվոր դատակարգի խնկական ազա-
տագրումը կախված և պրոլետարիատի գիկտատու-
րայի հաստատումից, կապիտալիստական իրավախարգի
խապառ վերացման ճանապարհով:

Կոոպերատիվ կազմակերպություններն, առանձ-
նապես սպառողական բանվորականը, վերպես պրոլե-
տարական մասսաներ ընգրկող շարժում, պիտք և բան-
վոր դատակարգի հիմնական պայքարին ոժանդակող,
նրա մի մասը կազմող մոմենտներից մեկը հանդիսա-
նան:

Առաջին անգամ Կ. Մարքսը, հակառակ ուսո-
պիստ կոոպերատորների իլլյուզիաների, տալիս և դա-
տակարգային պայքարի ճշմարիտ ուսմունքը և դրա
հետ միասին ընդգծում և կոոպերացիայի զարգացման
ճիշտ ուղիները:

Մարքսն ընդունում է, վոր կոոպերացիան, վորպես անտեսական կազմակերպչական մի սխստեմ, հակառակ կապիտալիստական կարգերի, իր մեջ պարունակում է կոլլեկտիվիստական հիմունքներ և հանդիսանում է «հին ձևերի մեջ առաջին ճեղքվածքն առաջացնող» մի գործոն:

Սակայն, նա, մատնանշելով կոոպերացիայի այդ կարևոր առանձնահատկությունը, անհրաժեշտ և համարում ընդգծել, վոր կոոպերացիան անկարող է կապիտալիստական հասարակակարգի վերակազմությանն անցնել, քանի քաղաքական գերիշխանությունը գրեթե մնում է բուրժուազիայի ձեռքին:

Այսպիսով կոոպերացիայի անարգել դարգացման և ազդային մասշտաբով ծավալման համար կարևոր նախապայման է պրոլետարիատի դասակարգային, քաղաքական կռիվը ընդդեմ տիրակառու դասակարգի:

Այս մասին Մարքսը 1869 թ. Լնաներնայի ժնեվի կոնգրեսի բանաձևի մեջ ասում է. «կոոպերատիվ շարժումն, իր դարգացման ընթացքում ունենալով թշուկային կերպարանք, վոր տալիս են նրան իրենց ուժերի վրա հիմնված աշխատող սակավաթիվ վարձու քանվորները, անուժ է, յիրեք չի կարող կապիտալիստական հասարակարգը փոփոխության յենթարկել: Վորպեսզի ստեղծվի հասարակական արտադրության ազատ և կոոպերատիվ աշխատանքի խոշոր ու ներդաշնակ սխստեմ, պետք է փոփոխության յենթարկել հասարակական ընդհանուր պայմանները: Այդ փոփոխությունները յիրեք էլ սեղի չեն ունենա, յեթե հասարակության կազմակերպված իշխանությունը, ուրիշ խոսքով՝ պետական իշխանությունը

կապիտալիստների և հողատերերի ձեռքից չանցնի բանվորների ձեռքը»:

Յերկար ժամանակ Սոցիալիստական կուսակցութունը հասնողականորեն կիրառում էր Մարքսյան այդ տեսակետը կոոպերատիվ շարժման նկատմամբ:

Այսպես, 1979 թ. Մարսելյան բանվորական կոնգրեսը պնդում է, վեր աբառադրական և սպառողական ընկերութուններն, ունենալով հնարավորություն բարելավելու միայն փոքրաթիվ արտոնյալ վիճակում գտնվող բանվորների վիճակը, չեն կարող նկատվել, վորպես բավական արժեք ներկայացնող միջոց բանվոր դասակարգի օգտառադրական գործում»:

Նույն միաջն ավելի վորոշ ասում է 1892 թ. գերմանական սոցիալ դեմոկրատական համագումարում ընդունված վորոշումը: Ավելի ուշ, 1893 թվականին, գերմանական սոց.-դեմոկրատական կուսակցության դեկավար Բեքելը ռայխստագում հայտարարում է, վոր Սոցիալ դեմոկրատիան առանձնապես արժեք չի տալիս այն ոգոււտներին, վոր սպառողական կոոպերատիան տալիս է իր անդամներին»:

Այսպիսով Մարքսի տեսակետը կոոպերատիվ շարժման նկատմամբ տիրապետող դեր է կատարում մինչև 20 դարի սկիզբները: Սակայն արևմտյան սոցիալ-դեմոկրատական և այլ սոցիալիստական կուսակցութուններն իրենց վարած դասակարգային հեղափոխական պայքարի քաղաքականությանը հետզհետե անալիս յեն խաղաղ, պարլամենտական և բարենորոգչական ընթացք: Այդ ժամանակաշրջանում է, վոր կոոպերատիվ շարժման մեջ, ինչպես մենք վերևում տեսանք, ռեֆորմիստ պահպանողական տարրերն ավելի

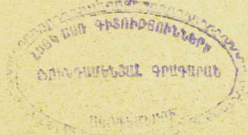
17399
ևս խորացնում են իրենց ազդեցությունը, կոռուպցի-
ոսիվ մասսայական շարժումը դարձնելով բուրժուազիա-
յի շահերին սպասարկող մի կազմակերպություն:
Այնուհետև բավական ժամանակ մոռացության են
տրվում հեղափոխական մարքսիզմի սկզբունքները
և այն փոխվում է յերկրորդ՝ դեղին ինտերնացիոնալի
դավաճանական քաղաքականության, վորի պտուղներն
այսօր քաղում է միջազգային բանվորությունը:

Այդ բոլորից հետո, կենսական անհրաժեշտու-
թյուն են երկայանում ցույց տալ իսկական Մարքսին
և վճռական ձևակերպությամբ կտրել մարքսիզմի
հետագա խեղաթյուրումների ճանապարհը:

Այդ ձևակերպումը տալիս է լենինիզմը, իբրև
հեղափոխական մասսաների ակտիվության ուսմունք:

17512
Լենինը վորպես հեղափոխական մարքսիզմի հե-
տևողական շարունակողը, կոռուպցիոսիվ քաղաքակա-
նության խնդիրներին մոտենալիս յեկնում է ամենից
առաջ բանվոր դասակարգի հեղափոխական դասակար-
գային պայքարի շահերից: Սպառողական կոռուպցի-
ոսիան այդ շրջանում ընդգրկել եր միլիոնավոր մասսա-
ներ, վորոնց ղեկավարությունն ամբողջությամբ զրտ-
նվում եր ռեֆորմիստական-պահպանողական կոռուպ-
ցիոսիոսների ձեռքին: Բնական է վոր Լենինը, իր հան-
ճարեղ իրատեսությամբ, չեղ կարող նման մասսա-
յական շարժման նկատմամբ լինել լուռ հանդիսատե-
սի դերում:

Լենինը ամեն շարժման նկատմամբ, վորտեղ
սեղ է պրոլետարական մասսաների մասսանակցությունը,
միշտ յերևան է հանել ծայրահեղ շահագրգռություն,

ոգտագործելով այն իբ հիմնական նպատակները՝ պրո-
լեատարական ղեկավարութեան և սոցիալիստական հե-
ղափոխութեան համար:

Այդ տեսակետից ընկ. Լենինի ղեկավարութեամբ
բաղեցրեցին Ֆրակցիայի մասնակցութեանը Կոպեն-
հագենի սոցիալիստական կոնգրեսին հեղափոխական
կոտակրամիայի շարժման տեսակետից ունի պատմա-
կան նշանակութեան:

1910 թվականին Կոպենհագենի սոցիալիստա-
կան միջազգային կոնգրեսում Լենինը մեծ նշանակու-
թեան առիով կոտակրամիայի հարցին, անձամբ մաս-
նակցում և կոնգրեսի կոտակրամիկ հանձնաժողովի
աշխատանքներին և համադրումաբար պայքար մղում
համաձայնողական, մանր-բուրժուական կուսակցու-
թեաններին դեմ, վորոնք կոտակրամիան ընդունում
էին պրոլետարիատի դասակարգային կռիւի տնկալ
մի շարժում: Նա համաձայն չլինելով կոտակրամիայի
մասին առաջարկված բանաձևերի հետ, ուստի
պատգամավորութեան տնուկից առաջարկում և իր ա-
ռանձին բանաձևը, վորն ամբողջութեամբ առաջ էնք
բերում:

«Կոնգրեսը դա՛նում է».

1) Վոր պրոլետարական սպառողական կոտակ-
րատիվները բարելավում են բանվոր դասակարգի դրու-
թեանը նրանով, վոր ամեն տեսակի առևտրական միջ-
նորդների շահագործումը մեղմացնում են, վոր ազդում
են աշխատանքի պայմանների վրա դեղական իմաստով
և լավացնում են իրենց աշխատակիցների տնտեսական
դրութեանը:

2) Վոր այդ ընկերութեանները կաբող են մեծ

նշանակութիւնն ստանալ պրոլետարիատի տնտեսական
և քաղաքական մասսայական պայքարի համար, պաշտ-
պանելով բանվորների դործադուլներին, լուծառւաններին,
քաղաղական հալածանքների ժամանակ:

Մյուս կողմից կոնգրեսը նկատում է՝

1) Վոր այն պայմաններին լավացումը, վոր կա-
րող և սպառողական կոոպերատիվներին միջոցով
ստացվել, կարող են լինել չափազանց աննշան, յեթե
բուրժուազիայի ձեռքում յեղած արտադրական միջոց-
ները եքսպրոպրացիայի չենթարկվին, առանց վորի
դժվար է իրականացումը:

2) Վոր սպառողական ընկերութիւնները չեն
ներկայանում կապիտալի դեմ պայքարող տնմիջական
կազմակերպութիւններ. վոր կարող են ստեղծել իլլյուզ-
իա այն մասին, թե այդ կազմակերպութիւնները
հանդիսանում են մի միջոց, վորոնց ուղնությամբ
հնարավոր է լուծել սոցիալական հարցն, առանց դա-
սակարգային կռիւ և բուրժուազիայի եքսպրոպրացիայի:
Կոնգրեսը կոչ է անում բոլոր յերկրների բան-
վորներին.

1) Մտնել սպառողական կոոպերատիվներին շար-
քերը և ամեն կերպ նպաստել նրանց զարգացմանը,
պահպանելով այդ կազմակերպութիւնների դեմոկրա-
տական բնույթը:

2) Սպառողական կոոպերատիվներում, անընդհատ
սոցիալիստական պրոպագանդ մղելու միջոցով, նպաս-
տել բանվորական շարքերի մեջ դասակարգային կռիւի
և սոցիալիզմի գաղափարների տարածմանը:

3) Դրա հետ միասին ձգտել, վորպեսզի, վորքան
կարելի յե, ավելի լիակատար մերձեցում առաջ գա
բանվորական շարժման բոլոր ձևերի մեջ:

Կոնգրեսը մատնանշում է նաև այն, վոր արտա-
դրողական ընկերությունները կարող են բանվոր դա-
սակարգի պայքարում նշանակութուն ունենալ, յեթե
դրանք լինեն սպառողական ընկերությունների ան-
բաժան մասերը:

Այսպիսով մենք տեսնում ենք, վոր Լենինը կա-
պիտալիստական իրավակարգում կոոպերացիան ըն-
դունել է վորպես պրոլետարական հեղափոխության
ոժանդակող մի միջոց: Նա անհրաժեշտ է համարել
դեռևսցնել բանվորական մասսաներին, վոր սպառո-
ղական կոոպերացիաի աված առորյա ոգուտները վոչ
մի դեպքում ի վիճակի չեն մաղաչափ անդամ լուծե-
լու դասակարգային պայքարի խնդիրները, վոր ուտո-
պիսա ռեֆորմիսա կոոպերատորների այն քարոզները,
թե կոոպերացիայի միջոցով հնարավոր է սոցիալիզմի
իրականացնել առանց դասակարգային կռիւ ողնու-
թյան, կատարյալ խաբեբայություն եւ Բացի այդ, ըն-
կեր Լենինը միանգամայն կարեւոր է գտնում, վոր կո-
ոպերացիան անուշադրության չմատնվի. այդ գերա-
դանցորեն մասսայական կազմակերպությունները
պետք է ծառայեն բանվոր դասակարգի մյուս կազ-
մակերպությունների հետ միասին՝ սոցիալիզմի մեծ
գործին: Դրա համար անհրաժեշտ է գործնական եւ
առորյա աշխատանքների պրոպականդի միջոցով կո-
ոպերատիվ կազմակերպությունները դուրս բերել ռե-
ֆորմիստների ազդեցությունից:

Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը 1917 թվին
հեղափոխական կոոպերացիայի հետագա զարգացման
համար ստեղծում է մի նոր պատմական դարաշրջան:
Հոկտեմբերյան հեղափոխությունից հետո քաղաքական

գերիշխանությունն յերկրագնդի ¹/₆ մասում անցնում
և պրոլետարիատի ձեռքը: Խորհրդային Միության ար-
տադրական փոխարարերությունները հիմնականապես
փոփոխության յեն յենթարկվում: Ստեղծվում են սո-
ցիալիստական շինարարության համար լայն պայման-
ներ ու հնարավորություններ:

Ճիշտ այս պայմաններին և վերաբերում Մարքսի
կոմունիստական մանիֆեստում հայտնած այն միտքը,
թե «վորպեսզի կոոպերացիան աշխատավոր մասսաների
ազատագրողը դառնա, անհրաժեշտ ե, վոր նա իր սիս-
տեմով ընդգրկի իր մեջ վողջ հասարակությանը և
հետևապես ոգտվի պետական ոժանդակությունից»:

Յեվ այսպես, պրոլետարական դիկտատուրայի
պայմաններում կոոպերացիան լինինի գնահատության
մեջ ստանում և միանգամայն տարբեր բովանդակու-
թյուն. նա մեր պայմաններում ձեռք և բերում
«հսկայական, անծայրածիր» նշանակություն: Լի-
նինն ասում ե. «Այժմ մենք իրավացի յենք ասելու,
թե կոոպերացիայի հասարակ տնունը մեզ համար հա-
մազոր և սոցիալիզմի աճման և սրա հետ միասին
մենք ստիպված ենք ճանաչել սոցիալիզմի մասին մեր
ռւնեցած տեսակետի արմատական փոփոխությունը:
Այդ արժատական փոփոխությունը նրանումն ե, վոր
մենք սկզբում ծանրության կենտրոնը դնում էյինք,
և պետք ե դնելինք քաղաքական կռվի մեջ. Իսկ այ-
ժմ ծանրության կենտրոնը փոխվում ե այն աստի-
ճանի, վոր փոխադրվում ե խաղաղ կազմակերպչական
«կոլտուրական աշխատանքի ընադավառը»:

Լինինի կոոպերատիվ պլանն այնուհետե դառ-
նում ե մի ուղեցույց հեղափոխական կոոպերացիայի

զարգացման համար: Խորհրդային Միության համար
լենինի կոտլերատիվ պլանը դառնում է սոցիալիս-
տական շինարարության հզորագույն գործոն: Խոր-
հրդային կոտլերացիան իրապես դառնում է մի հոյա-
կապ կազմակերպություն, վորի նշանակությունը և
ազդեցությունն անցնում է կարմիր գծից դուրս և
ստանում միջազգային նշանակություն, դառնալով
հեղափոխական կոտլերացիայի կազմակերպողն ու ղե-
կավարը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՆ ՅԵՎ „ԱԼԻԱՆՍԸ“

Հեղափոխության հեղափոխությունը և պրոլետա-
րական գիկատատարայի հաստատումը Խորհրդային
Միության մեջ խոր ճեղքվածների առաջացրեց կապի-
տալիստական իրավահարգում: Մյուս կողմից էլ հա-
մադիսարհային պատերազմի քայքայիչ հետևանքներից
հետո բուրժուական աշխարհը կանգնած էր սոցիալիս-
տական մեծ վատնդի առաջ: Պրոլետարիատի և բուրժ-
ուազիայի մեջ սկսված քաղաքաց. կռիվը Խորհրդային
սահմաններից դուրս և գալիս և ծավալվում բուրժ-
ուական յերկրներում: Տեղիյե ունենում պրոլետարա-
կան լայն մասսանների հեղափոխականացման լուրջ
պրոցեսը:

Կոտլերատիվ ինտերնացիոնալը, վոր համաշխար-
հային պատերազմի ամբողջ ժամանակամիջոցում առ-
գործության եր մատնված և քայքայման վիճակին եր
հասած, քաղաքացիական կռիվների ահեղ բաղխում-
ների պայմաններում կենդանութույուն և ստանում է,

միացած միջազգային բուրժուազիայի հետ, սրբազան պապերազմ և հայտարարում բոլշևիզմի դեմ, մասնավորապես՝ խորհրդային կոոպերացիայի դեմ:

Կոոպերատիվ ինտերնացիոնալ «Ալիանսը» մնում է իր ավանդներին հավատարիմ: Հաշտուակ մարքսիստական ինտերնացիոնալի դասակարգային անողորմ պայքարի և դասակարգային կոիմերի անողորմ սկզբունքի, նա շարունակում է պայքարը հանուն դասակարգերի համերաշխության և, բնական է, Մոսկվայում վերածնված մարքսիստական ինտերնացիոնալը պետք է նորից կենդանություն տառ «Ալիանսի» հետադիմական վոգոուն:

Այս պայքարում կարևոր տեղ են զբաղում Ռուսաստանից վտարված Յենտրոսյուզի նախկին վարչության անդամները և «հին» կոոպերատորները (վերջերում դրանց միանում են նաև Վրաստանից և Հայաստանից փախած վտարանդիները):

Նրանք չտեսնված պրովակացիա յեն բարձրացնում խորհրդային իշխանության շուրջը: Նրանք ստեղծում են հասարակական կարծիք, վոր խորհրդային իշխանության քաղաքականության հետեանքով կոոպերացիան կործանվում է, վոր կոոպերատիվ կազմակերպությունները վոչ մի հնարավորություն չունեն իրենց նորմալ գործունեությունը շարունակելու և այլն և այլն:

Այդ վտարանդիները վոչ մի միջոց չեն խնայում խորհրդային իշխանության դեմ հակահեղափոխություն կազմակերպելու գործում: Յեվրոպայում այդ ժամանակ նրանց արամադրության տակ կային հին Ռուսաստանից մնացած մի շարք կազմակերպություն-

ներ, ինչպէս Յենարոսոյուզի բյուրոնները Լոնդոնում, Բերլինում, Պոլսում, Ստոքոլմում և Փարիզում, զնաման և վաճառականման գրասենյակը՝ Նյու Յորքում, իսկ Լոնդոնում՝ Ժողովրդական բանկը, վորոնք առաւ նյութական միջոցներ եյին հայթայթում նրանց հակահեղափոխական դործունեյության համար։ Նրանք բազմաթիւ նախագծեր եյին ներկայացնում Անտանտայի կառավարութեաններին պրոլետարական դիկտատուրայի խորտակումն արագացնելու համար։ Մինչև իսկ նրանք ներկայացրին անտիսակաւոն ինտերվենցիայի մի մանրամասն պլան, վոր ովեաք և պաշտպանվեր կապիտալիստական պետութեաններ ռազմական ինտերվենցիայով։

Յենարոսոյուզի հին վարչութեան անդամները մինչև 1921 թվականը համարվում եյին «Ալիանսում» որինական ներկայացուցիչները Ռուսաստանի կոոպերատիւ շարժման։ «Ալիանսի» անդամներ եյին Նաև Վրաստանի և Հայաստանի սպառողակ. կոոպերատիւն. միութեանները՝ «Յեկավչիբին» և «Հայկոոպը», վորոնք նույնպէս ունեյին իրենց հին ներկայացուցիչները։ Խորհրդային կոոպերացիայի բազմաթիւ բողոքները՝ վոր այդ մարդիկ անկոչ ներկայացուցիչներ են և չեն կարող համարվել իրավագոր, ուշադրութեան չեյին աւնվում։ Նրանք շարունակում եյին «Ալիանսի» շարքերում իրենց հակահեղափոխական և խլուրդային աշխատանքը մերդեմ։ Ժնեվում, 1920 թվականին, նրանց հաջողվում և «Ալիանսի» Գենտրոնական Կոմիտեյում անցկացնել մի վորոշում, վորտեղ ասվում և. «Ալիանսի» Գենտրոնական Կոմիտեն բողոքում և Ռուսաստանի կոոպերատիւ կազմակերպութեաններն անկախու-

թյունից և լիակատար ավտոնոմիայից զրկելու դեմ: Բողոքում ե, վոր Խորհրդային իշխանությունը խառն-վում ե և խանդաբում կոռուբորատիվ շարժման դար-գացմանը: Կենտրոնական Կոմիտեն ճանաչում ե իբրև որինական ներկայացուցիչներ նրանց, ովքեր ստացի-կեն իրենց մանդատները ազատ դեմոկրատական կո-ռուբորատիվ կազմակերպություններից:

Ռուսաստանի հակահեղափոխական կոռուբորատոր-ները կոռուբորացիայում իրենց ունեցած ազդեցությունը փորձեցին ոգտագործել յերկրի ներսում հակահեղա-փոխություն առաջացնելու համար: Նրանք պահան-ջում եյին Խորհրդային իշխանությունից կոռուբորա-ցիայի համար անկախ և ավտոնոմ իրավունքներ, վոր-պեսզի նրանց հեղաությամբ հաջողվի բանվորական ղիկտատուերայի դեմ հակադրելու իրենց սւժը: Ստեյան, յերկրի ներսում վերջնականապես պարտվելուց հետո, այս անգամ փորձում են Խորհրդային իշխանության դեմ ոգտագործել միջազգային բուրժուազիայի ուժը և «Ալիանսի» ազդեցությունը:

Նույնպիսի ադմուկ և պրովակացիա բարձրացրին Վրաստանից վտարված մենշևիկ կոռուբորատորները: Նրանք բոլոր միջոցների դիմեցին՝ համբզելու յեվրո-պական հասարակական կարծիքը, վոր Ճենտրոսոյուզը Զեկայի ոգնությամբ բռնի կերպով բռնազրավի և Վրաստանի կոռուբորատիվների միությունը՝ Ճեկավյի-րին, վոր շնորհիվ Խորհրդային իշխանության հակա-կոռուբորատիվ քաղաքականության, Վրաստանի կոռու-բորատիվ շարժումը քայքայման ե հասել: «Ալիանսը» համարյա ամբողջ յերկու տարի շարունակ Վրաստանի կոռուբորացիայի խնդրով ե զբաղվում: Ի վերջո, 1922

թվին, վորպեսզի Վրաստանում կատարվող զեպքերը ստուգվեն, «Ալիանսը» վորոշում է հաստատել պատգամավորության ուղարկել: Մեկնում են Թիֆլիս Վիկտոր Մերվին և Գուգուշվիլին՝ նախկին Վրաստանի ներկայացուցիչն «Ալիանսում»: Այդ այն Գուգուշվիլին է, վոր Վրաստանի կոռուպցիայի ոգնության համար Յեվրոպայում ստանում էր մեծ դոմարնիք և ծախսում էր անձնական կարիքների համար:

Պատգամավորությունը մեկնում է այնպիսի ժամանակ, յերբ Ս ինտերնացիոնալը հսկայական կամպանիա յեր ատնում Խորհրդային միության դեմ, և այդ պատգամավորությունը մեկնում էր Վրաստան հաստակ հանձնարարություններով՝ Վրաստանում կատարվող զեպքերը տեսչենցիոզ կերպով Յեվրոպային ներկայացնելու համար: Այդպես էլ լինում է:

Մական, 1923 թ., յերբ Մոսկվա յեն մեկնում «Ալիանսի» գլխավոր քարտուղար Մեյը և ականավոր կոռուպտոր Շարլ Ժիդը և ունենում են հատուկ տեսակցութուն Յեկավլշիրի, Ադրիաիֆակի և Հայկոտալի ներկայացուցիչների հետ, իրական փաստերի և գուկումենտների հետ ծանոթանալուց հետո նոր միայն միանգամայն պարզվում է յերկու տարվա մեջ տեղի ունեցող ազմուկի ամբողջ պրովակացիոն ընույթը*):

Ժամանակները փոխվում են: Խորհրդային իշխանությունը մնում է անսասան: Ինտերվենցիայի և բուկադայի բււր փորձերը ջախջախվում են, հանդիպելով Խորհրդային Միության և միջազգային պրովետարիատի յերկաթյա դիմադրությանը: Այնուհետև իմ-

*) Այդ Խորհրդակցութանը մասնակցում էր Հայաստանից ադերիս գրողը:

պերիալիստական պետութիւնները, նկատի ունենալով իրենց տնտեսական և քաղաքական ծանր դրութիւնը, ինչպես Ազգային Լիգան, այնպես եւ Անգլիան, 1921 թվականին վորտոշում են խորհրդային իշխանութիւնը դեֆակտո ճանաչել և սկսել առևտրական փոխհարաբերութիւններ:

«Ալիանսը» նույնպես իր քաղաքականութիւնը փոխում դեպի խորհրդային իշխանութիւնը, մասնավորապես՝ դեպի խորհրդային կոոպերացիան: Յիվայնայես, 1921 թ. Բազել քաղաքում «Ալիանսի» կոնգրեսը 733 ձայնով ընդգեմ 464-ի, վորպես «Ալիանսի» իրավասու անդամներ, ընդունում ե խորհրդային կոոպերացիայի ներկայացուցիչներին: Յիվ «Ալիանսի» Կենտրոնական Կոմիտեյի անդամներ, Վիլզելմի և Տոտոմյանցի փոխարեն, անցնում են ընկ. ընկ. Կրասինը և Պոլովցեան (կին): Նույն ըախտին և արժանանում նաեւ Վրաստանի մենշեիկ Գուգուշվիլին և Հայաստանի ներկայացուցիչը:

Այս բոլորը ջարդ ու փշուր ե անում հակահեղափոխական վտարանդիների բոլոր սպասելիքները, վորոնց այլևս անելիք չի մնում, բայց յեթե խորհրդային կոոպերացիայի հասցեյին խղճուկ ու վորորմեի վայրահաջութիւններ անել:

Կոոպերատիվ ինտերնացիոնալի աշխատանքներէ մեջ խորհրդային կոոպերացիայի այդ առաջին հաղթանակը բավականին շոշափելի հնարավորութիւններ ստեղծեց հեղափոխական կոոպերացիայի հետագա աշխատանքները ծավալելու և ազդեցութիւնն ուժեղացնելու համար:

Այդ տեսակետից խորհրդային կոոպերացիայի «Ալ-

խանութիւն տարած աշխատանքներն ունին պատմական նշանակութիւն։ Նա վճռողական ազդեցութիւնն ունեցել միջազգային կոոպերացիայի քաղաքականութեան վրայ։ «Ալիանսի» կազմակերպութիւնների և կոնդրեսների միջոցով հնարավոր և դարձել հեղափոխական կոոպերացիայի բոլոր հիմնական լոգունները միլիոնավոր կոոպերացիան մասսաների մեջ հասարակայնացնելու և տարածելու համար։

Վորմնք են այն հիմնական խնդիրները, վոր խորհրդային կոոպերացիան՝ մեծ համատութեամբ և պայքարի ղեկով՝ հաբուցել և կոոպերատիվ ինտերնացիոնալի տուջի տյգդիսով դարձել կազմակերպչական կենտրոնը՝ միջազգային հեղափոխական կոոպերատիվ շարժման։

1 Քաղաքական չեզոքութիւնը

Կոոպերատիվ ինտերնացիոնալի վերաբերմամբ մենք արդեն տեսանք, թե քաղաքական չեզոքութեան լոգունը վորքան մեծ ծառայութիւններ և մատուցել ունիորմիստ կոոպերատորներին՝ աշխատավորական մասսաներին դասակարգային պայքարից հռու պահելու համար։ Այժմ հոկտեմբերյան հեղափոխութեան հաղթանակի և Յեվրոպայում դասակարգային պայքարի սրման պայմաններում, շատ դժվար կլինի քաղաքական չեզոքութեան լոգունն ոգտագործել մասսաներին խաբելու համար։

«Ալիանսի» գլխավոր քարտուղար Մեյը Ստոքոլմի համագումարին 1927 թ. ներկայացրած իր գեղուցման մեջ գանգատվում է, «վոր այս վերջին վեց

տարիներն ամեն անգամ հարց ե բարձրացվում՝ թե ինչու՞մն է կայանալու «Ալիանսի» քաղաքական չեզոքությունը։ Մինչև Բաղելի կոնգրեսը (1921 թ.) չեզոքության սկզբունքը պարզ եր բոլորի համար և նրան տյապես կամ այնպես հետևում էյին։ Բաղելի կոնգրեսից հետո «Ալիանսի» փիլիսոփայության և հոգեբանության մեջ մտել են ինչ վոր նոր տարրեր, վորոնք չեզոքության ձևակերպման հարցում համարյա միշտ տարաձայնություն են առաջ բերում։ Այս մեղադրանքն, ի հարկե, վերաբերում ե խորհրդային կոոպերացիային։ Իսկապես Խորհրդային կոոպերացիայի ներկայացուցիչները՝ «Ալիանսի» անգամ լինելու մոմենտից սկսած վոչ մի առիթ չեն թողել քաղաքական խնդիրներ դնելու «Ալիանսի» թե կենտրոնական և գործադիր կոմիտեների առաջ և թե բոլոր կոնգրեսներում, պահանջելով այս կամ այն լուծումը։ Այսպես՝ Գինտի կոնգրեսում կոմունիստական Ֆրակցիան պահանջեց Բորենաթի լեռնագործների ընդհանուր գործադուլին ուղարկել համերաշխության հետագիր և միջոցներ ձեռք առնել նրանց նյութական ուժանդակություն հասցնելու համար։ Նույնպես խնդր հարուցվեց 1926 թ. Համբուրգում տեղի ունեցող կոնգրեսում Անգլիական ածխահատների հերոսական գործադուլին ոգնելու մասին։ Այնուհետև մայիս մեկյան տոներին և քաղաքական այս կամ այն ցույցերին մասնակցելու խնդիրներ և նման քաղաքական ընդթկրող հարցեր շարունակ առաջ էյին բերում մեծ դիսկուսիա և պայքար, վոր վերջին հաշվով, խորհրդային կոոպերացիայի համար ծառայում եր պրոպագանդի և Ֆեմլրոպայի կոոպերացված մասսաներին կազմակեր-

պելու լավագույն միջոց։ Այս հանգամանքը Հափաղանց մեծ անհանգստություն և ջղայնություն եր առաջ բերում «Ալիանսի» սեփորմիստ ղեկավարների մեջ, վերոնք, մերթ անգլիայի ներկայացուցիչների անունից, մերթ՝ գերմանական, պահանջում էյին վերջ առաջ կոմունիստական պրոպագանդային, վերջ առաջ «Ալիանսի» քաղաքական չեղծության սրբազան և տրադիցիոն սկզբունքի խախտման փորձերին։ Մինչև իսկ պահանջում էյին խորհրդային ներկայացուցիչներին հեռացնել «Ալիանսի» անգամությունից։ Այս բոլորը նրանց չեղ հաջողվում, վերոմեծան և սեփորմիստների քաղաքական և սկզբունքային դիրքերը Հափաղանց խախտում էյին և սեփական շարքերի մեջ առաջ եր յեկել տրամադրությունների անվճռականություն և շփոթություն։

2. Պրոլետարյունների հետ սերս կապ

Պրոլետարիատի դասակարգային պայքարի հաջողության տեսակետից՝ մեծ նշանակություն և ձեռք բերում պրոֆմիստյունների և կոոպերատիվ շարժման մեջ համերաշխ գործնեյությունը և նրանց սերս կապը։ Դասակարգային պայքարի սրման պայմաններում և կոմունիստական շարժման որեց որ ծավալվող վտանգը դիմադրավելու համար և ինտերնացիոնալի և Ամստերդամի պրոֆեսիոնալ ինտերնացիոնալի ղեկավարները փորձեր են անում ռզտադործել մեր դեմ նաև կոոպերատիվ ինտերնացիոնալի ուժերը։ Այդ նպատակով 1921 թ. «Ալիանսի» և Ամստերդամի ինտերնացիոնալի կողմից ստեղծվում է մի հանձնաժողով՝ ընդհանուր հարցերի շուրջը համաձայնություն մշակելու համար։

Յորհրդային կոոպերացիայի ներկայացուցիչները, չառարկելով «Ալիանսի» այդ քայլի դեմ, իրենց կողմից առաջարկում են, վորպեսզի կոոպերատիվ և բանվորական շարժման մյուս ձևերի հետ լիակատար միասնականություն ստեղծվի, նաև համաձայնության մեջ մտնել Մոսկվայի պրոֆինտերնի հետ: Այս հարցն այնուհետև «Ալիանսի» համար դառնում է մի մեծ քաղաքական խնդիր, վոր առաջ է բերում հակայական պայքար: «Ալիանսի» գլխավոր քարտուղար Միլը այդ մասին գրում է. «Ալիանսի և Ամատերզամի ինտերնացիոնալների միջև համաձայնություն կայացնելու խնդիրը հաջողությամբ առաջ եր գնում: Սակայն ինչպես ասում են՝ արդեն այդպիսի կարասի մեջ մուկն եր ընկել»,—պահանջ է դրվում համաձայնության գալ նաև Մոսկվայի պրոֆինտերնի հետ»:

1923 թ. «Ալիանսի» Գինտի կոնգրեսում հաստատում են Ամատերզամի հետ համաձայնություն ստեղծելու խնդիրը: Յորհրդային պատգամավորության առաջարկը՝ Մոսկվայի պրոֆինտերնին ևս ընդունել, մերժում են 179 ձայնով րնդդեմ 124-ի: Սակայն դրանից հետո, և մինչև այժմ ել, այդ խնդիրը բաղմիցս անգամ դրվում է և լուծում չի ստանում: Շնորհիվ այդ պայքարի, մինչև որս «Ալիանսի» և Ամատերզամի միջև կայացած այդ համաձայնությունը չի ստանում գործնական նշանակություն: Պետք է արձանագրել, վոր պրոֆմիությունների հետ սերտ կապ հաստատելու խնդիրը դարձավ մի լավագույն միջոց՝ պրոլետարական լայն մասսաների մեջ բանվորական շարժման միասնական ճակատ

կազմելու լողունդի խորացման ոգային, և մեծ չափով նպաստեց հեղափոխական կոռպորացիայի ազդեցութեան ծավալմանը:

3. Պայքար սպառնալի դեմ

Խորհրդային կոռպորացիայի ամենամարտական լողունդներից մեկը հանդիսանում է պատերազմի դեմ պայքարելը: Մինք արդեն տեսանք, թե «Ալիանսը» պատերազմի «դեմ» ինչպիսի դավաճանական քաղաքականութիւնն տարավ պատերազմի ընթացքում, ինչպիսի բազում ծառայութիւններ մատուցեց: Խորհրդային ներկայացուցիչներից մեկը «Ալիանսի» Գինտի կոնգրեսում պատերազմի վտանգի մասին մի կրակոտ ճառ և արատասանում և կոչ անում վողջ աշխարհի բանվորներին՝ նոր պատերազմի դեպքում իրենց զենքերն ուղղել բուրժուազիայի դեմ և սկսել անխնա դատակարգային պայքար: Այս ելույթն այնքան և սարսափեցնում «Ալիանսի» ռեֆորմիստ հակահեղափոխական ղեկավարներին, վոր գերմանական կոռպորացիայի ղեկավար Կառլֆոմանը առաջարկում է այդ ճառը չափաւորել և այն գրավել: Այդպես ել արվում է: Այնուհետև խորհրդային կոռպորացիայի ներկայացուցիչները 1924 թվին, Ֆրանկֆուրտում առաջարկում են մի հատուկ հանձնաժողով ընտրել նոր պատերազմի դեմ պայքարելու գործնական առաջարկներ մշակելու համար: Մի խոսքով խորհրդային ներկայացուցչութիւնը վող մի առիթ բաց չի թողնում պատերազմի վտանգի դեմ այս կամ այն առաջարկներն ու յեկույթն անելու համար: Սակայն, «Ալիանսի» ղեկավարները

վիչ միայն ընթացք չեն տալիս այդ բոլոր առաջարկ-
ներին, այլև նրանք իրենց յեւուլթնեւում մատնա-
նշում են կոռուբորացիայի կատարած մեծ ոգնությունը
պատերազմին: Շարլ Ժիզը ասում է. «Խնչ ավեց պա-
տերազմը կոռուբորացիային: Նա բերեց նրան շատ ու
բաներ: Գարեւիյի մինչև իսկ ասել, վոր կոռուբորատիվ
շարժումը միակն եր, վոր ամենից ավելի շատ շահեց
պատերազմից»:

Նոր պատերազմի վտանք քանի գնում ավելի յե
սրվում: Խորհրդային ներկայացուցիչները «Ալիանսում»
այսոր ել պատերազմի դեմ պայքարի խնդիրը դարձ-
րել են իրենց ամենակենսական և հրամայողական հար-
ցերից մեկը: 1930 թ. Վեննայում գումարվելիք «Ալի-
անսի» կոնգրեսում խորհրդային կոռուբորացիայի ներ-
կայացուցիչները պատերազմի դեմ պայքարելու խըն-
դիրը պահանջում են դարձնել որակարգի զբաղման
առարկաներից մեկը: Պատերազմի վտանգի դեմ պայ-
քարելու խնդրում խորհրդային կոռուբորացիայի կա-
տարած տշխատանքների նշանակությունը քիչ չի Սյդ
աշխատանքն այսուհետև ել ավելի յե խորանալու և
ծավալվելու: Համենայն դեպս, պատերազմի դեմ պայ-
քարելու լողունգը հեղափոխական կոռուբորատիվ շարժ-
ման համար մնում է ամենամարտական լողունգներից
մեկը:

4. Պայքար Ճաշիզմի դեմ

Պրոլետարական հեղափոխության և դասակար-
գային պայքարի զարգացման և ուժեղացման զուգա-
հեռ զարգանում է Ֆաշիզմը, վոր հանդիսանում է մի-

շաղկապին բուրժվազիայի ավազակային ջոկատները, նրա ռազմական ուժը՝ հեղափոխությունը ճնշելու համար: Բանջոր դասակարգի բոլոր հեղափոխական կազմակերպությունները Փաշխատական կազմակերպությունների կողմից յենթարկվում են բարբարոսական հարձակումների և համեստ կազմալուծական աստիճանի: Նույն վիճակին են արժանանում նաև այս կամ այն հեղափոխական արամադրությունը յերևան հանող կոռուքիաթիվ կազմակերպությունները: Այս աստիճանից առաջնությունը պետք և տալ Բաալիայի Փաշխատական տնտեսությանը: Բաալիայում կոռուքիաթիվ կազմակերպությունները յենթարկվում են Փաշխատական ավազակային հարձակման, նրանց գույքը դրոյվում և, կոռուքիաթիվները յենթարկվում են զրնդակահարության և քանտարկության: Մի խոսքով, սկսած և մի խելագար հալածանք, վորն իտալական կոռուքիաթիվ շարժումը հասցնում և կատարյալ կործանման դուռը:

Բուլղարիայում արյունարբու Յանկովյան կառավարության ձեռքով բոլորովին հիմնահատակ և արվում ու հրդեհվում սեփական շենքը, գրավվում և ստացվածքը և սպանվում «Ասվարաժդենիա» բանվորական կոռուքիաթիվի գործիչները, վորի սեկավարությունն ամբողջապես դանդում ևր կոմունիստների ձեռքին: Նույնանման հալածանք տեղի չեն ունենում Վեննայում և այլ յերկրներում: Կոռուքիաթիվ շարժման նման չանանված հալածանքի դեմ, բնականորեն, պետք և սպասել կոռուքիաթիվ ինտերնացիոնալի կողմից վճռողական միջոցների գործադրում, միջազգային մասշտաբով բողոքների կազմակերպում և այլն և այլն:

Մակայն «Ալիանսի» «պայքարը չի անցնում մի քանի միամիտ և վոչինչ չասող բանաձև բողոքներից այն կողմ: Ֆաշիզմի դեմ պայքարելու դործում «Ալիանսի» քաղաքական չեղոքության լողունքի վնասակարությունը, նրա հակահեղափոխական ընույթը ամենից պարզ և վճռողական կերպով յերևան յեկալ: «Ալիանսը» 1923 թ. բողոքի դիմում եւանում Մուսոլինին, սակայն այդ բողոքը վորեւ ե հետեանք չի ունենում: Ընդհանաւէր Գինտ քաղաքում տեղի ունեցող «Ալիանսի» կոնգրեսը համընթացումը տանում և Մուսոլինի հայտնի ֆուշիստների ներկայությունը, վորոնք, վորպես լրտեսներ, յեկել եյին կոնգրեսում ֆաշիստների դեմ հնարավոր յելույթներ կանխելու համար: 1925 թ. Ստոկհոլմի կոնգրեսին ախորյակին, յերբ պարզվում ե, վոր Իտալիայում կոռպերացիայի գրությունն ել ալելի վատանում ե, «Ալիանսի» կողմից մասսայական բողոքներ կազմակերպելու փոխարեն, դործադիր կոմիտեն վորոշում ե ընդունում, վորն ասում ե. «Գործադիր կոմիտեն այն կարծիքին ե, վոր հետագա քայլերը վոչ միայն ալելորդ են, այլեւ նրանք մինչե իսկ անհարմար են միջադգային կոռպերատիվ շարժման վարկի տեսակետից»: Այդ վորոշումից մի քանի ամիս անց փակվում ե Իտալիայի սպառողական կոռպերատիվների միությունը և գույքը գրավվում: Այդ բոլորի դեմ «Ալիանսը» չի կարողանում ալելի հարմար վորոշում հանել, քան դիմել Մուսոլինին և խնդրել, վոր «Ալիանսը», լիակատար հավատ տածելով դեպի ձեր կառավարությունը, խնդրում ե սպառողական կոռպերատիվների միությանը (ազգային լիգա) ցույց տալ նույնպիսի պտշտպանություն, ինչպես վոր

այդ տեղի յն ունենում բոլոր որինական քաղաքացի-
ների նկատմամբ»։ Այնուհետև Մոսկվայից պրոֆին-
տերնը նախաձեռնությունը վերցնում և իր վրա և
ընկեր Լազոփսկու միջոցով, հետագայով դիմում և «Ալ-
խանսին», առաջարկելով ֆաշիզմի կողմից պրոֆմիու-
թյունների և կոոպերացիայի նկատմամբ սկսած հա-
լածանքների դեմ պայքարելու համար կազմել միաս-
նական ճակատ։ «Ալխանսը» մի քանի ամիս այդ հե-
ռագրին չի պատասխանում։ Միայն 1926 թ. Հաագայի
կոնգրեսում գործադիր կոմիտեն զեկուցում և, վոր
ֆաշիստների հալածանքները կոոպերացիայի նկատ-
մամբ ավելի յեն ծավալվում, վոր այդ առթիվ կան
բազմաթիվ բողոքներ և առաջարկներ։ Սակայն, «գոր-
ծադիր կոմիտեն մերժում և այդ բոլոր առաջարկ-
ները, քանի վոր, համաձայն կանոնադրության, «Ալ-
խանսը չհղոք և քաղաքական կրոնական հարցերում։
Ամեն մի յելույթ քաղաքական իմաստով կարող և
այնպես բացատրվել, վոր ֆիաս կպատճառի իսալական
կոոպերատիվ շարժմանը»։

Խորհրդային կոոպերացիան ի հարկե, մեծ հաջո-
ղությամբ մերկացնում և «Ալխանսի» այդ վոդորմեի
և անկարող քաղաքականությունը և ավելորդ անգամ
մատնանշում քաղաքական չեզոքության սկզբունքի
ֆիասակարությունը, նրա հակահեղափոխական բնույ-
թը հեղափոխական շահերի տեսակետից։

5. Ծրագրային և կազմակերպչական խնդիրներ

«Ալխանսը» իր գոյության ամբողջ ընթացքում
տնտեսական և կոոպերատիվ հիմնական խնդիրներ
վերաբերմամբ չի ունեցել վորոշակի ծրագիր։ Նա,

հակառակ դրան, բաժանականացել և բաղմիցս տնգամ
դատարկ ֆրազներ դործածել և խոսել քաղաքական
չեզոքության մասին, ամեն տնգամ հրաժարվելով
բանվոր դասակարգի առաջ ծառացած հիմնական խն-
դիրները լուծելու պատասխանատվությունից։ Այդ
խիղ սլատճառով «Ալիանսը», վորպես կոոպերատիվ
ինտերնացիոնալ, վո՛չ միայն վորևեւ արժեք չեր ներ-
կայացնում, ընդհանուր առմամբ բանվորական շարժ-
ման մեջ այլև առանձին դեր և ներգործական ազդե-
ցություն չուներ նաև միջազգային կոոպերատիվ
շարժման խնդիրների նկատմամբ։ Դրան պերճախոս
որինակ կտրող և ծառայել ֆաշիզմի դեմ պայքարելու
հարցը։ Խորհրդային կոոպերացիայի ներկայացուցիչ-
ները համարյա բոլոր կոնգրեսներում դրել են ծրա-
գիր ունենալու անհրաժեշտության հարցը, սակայն
այդ խնդիրը մինչև այժմս ել մնում և տնլուծելի։ Վո-
րովհետև ծրագրի հետ կապված են այն հիմնական
ակզբունքները, վոր միղչև որս ել հեղափոխական և
աեֆորմիստ կոոպերատորների միջև առաջ են բերել
լուրջ բաղխումներ և բուռն պայքար։ Այնուամենայ-
նիվ «Ցենտրոսոյուզի» ներկայացուցիչները «Ալիան-
սի» գործունեյության համար Ստոկհոլմի կոնգրեսի
քննությանն են ներկայացնում հետևյալ ծրագիրը։

«Կոոպերատիվ շարժման փորձը բոլոր յերկրնե-
րում ապացուցեց, վոր կոոպերացիան բանվոր դասա-
վարդի պայքարի հետ անքակտելիորեն կապված և
կախում ունի նրանից։ Բոլոր դեպքերում, յերբ կոո-
պերացիան պաշտպանել և այդ համագործակցությու-
նը տվել և դրական հետևանքներ ինչպես կոոպերա-
տիվ շարժման համար, այնպես ել ամբողջ բանվոր

դասակարգի համար: Իսկ կոոպերացիայի մեկուսացումն աշխատավորներին պայքարից կործանալու արդյեցությունն է ունեցել կոոպերատիվ շարժման վրա և ծառայել ն թուրթուսեղիայի շահերին: Կոնգրեսն արտահայտվում է հոգևոր այն բանի, վոր միջադեպին կոոպերատիվ Վլխանսը, վորպես միջադեպին կոոպերատիվ շարժման կազմակերպություն, պետք է իր առաջ դնի այնպիսի խնդիրներ, վորոնք բոլորում են բանվոր դասակարգի շահերի պաշտպանության անհրաժեշտությունից և պնդում է ծրագրի ունենալու անհրաժեշտություն վրա, վորը պետք է արտահայտի պրոլետարիատի քաղաքականությունը: Այդ ծրագիրը պետք է դեկավար ուղեցույց լինի մեր շարժման գործունեյության համար և ընդգծելու յի սխալմատիկ պայքարի անհրաժեշտության գործադրումն ընդդեմ Լանգսթյան, այն հարկերի և մաքսերի, վորոնք իջեցնում են մասսաների տպրուստի մակարդակը: Այդ ծրագրի մեջ պետք է արտահայտվի իմպերիալիստական պատերազմների և ֆաշիզմի դեմ պայքարելու անհրաժեշտությունը, պետք է մատնանշվի համագործակցության անհրաժեշտությունը միջադեպին կոոպերատիվ և ընդհանուր բանվորական շարժման շահերի միջև, անհրաժեշտ է պնդել բանվոր դասակարգի բոլոր քաղաքական, պրոֆեսիոնալ և տնտեսական կազմակերպությունների համագործակցության վրա, վորպես մարտունակությունն ուժեղացնող մի միջոց՝ կապիտալիստական ուժերի դեմ:

Այս նախագիծն, ինչպես մենք տեսնում ենք, իր մեջ ամփոփում է այն բոլոր մարտական խնդիրները, վոր այսօր դրված են բանվոր դասակարգի և կոմուն-

նիստական շարժման տռաջ, Բնական է, վոր այսպիսի սկզբունքային խնդիրների հարուցումը «Ալիանսի» մարմիններում, վոչ միայն հետադարձում է այն անմիջապես իրագործելը, այլև նրա գլխավոր նպատակն է՝ այդ խնդիրների շուրջը համախմբել և կազմակերպել միջադպյին բանվոր դասակարգը և միլիտանավոր մասսաները հանուն կոմունիստական շարժման:

«Ալիանսի» կանոնադրության մեջ կաշեւոր տեղ է ընծում առանձին յերկրների կոոպերատիվ կազմակերպությունների ներկայացուցչության խնդիրը: Խորհրդային կոոպերացիայի ազդեցության ծավալումը, ապա՝ «Ալիանսի» կոնգրեսներում ընդդիմադիր տարրերի ուժեղացումը հարկադրում է «Ալիանսի» ռեֆորմիստ անդամների ամենահետադիմական թեխն՝ հանձնն գերմանական ներկայացուցչության, հարց դնել խորհրդային ներկայացուցիչների կենտրոնական կոմիտեյում ունեցած թիվը պակասեցնելու մոտին— 14-ից հասցնելով 7-ի: Այդ պատճառաբանվում էր նրանով, վոր Խորհրդային Միությունը պետք է ճանաչվի վորպես մեկ պետություն. նրա մեջ մտնող Ուկրայնան, Ադրեջանը, Հայաստանը, Վրաստանը և Բելոռուսիան չեն կարող ճանաչվել ինքնուրույն պետություններ և ուրեմն իրավունք չունեն իրենց առանձին ներկայացուցիչներ ունենալ «Ալիանսում»: Այս հարցի շուրջն սահղծվում է չտեսնված պայքար և այն շարունակվում է 3 տարի: 1926 թ. այդ հարցը «Յենարտույուզը» բարձրացնում է, ներկայացնելով մանրամասն տվյալներ խորհրդային սահմանադրությունից հանրապետական պետությունների կատարյալ անկախության մասին: Այնուհետև ինքնուրույն

հանրապետությունների կողմից ևս ստացվում են իրենց ինքնուրույնությունն ապացուցող տվյալներ։ Հարցի վերջնական լուծումը հետաձգվում և մինչև Ստոկհոլմի վերջին կոնգրեսը, վորտեղ խորհրդային կոոպերացիան առնում և կատարյալ հաղթանակ, պահանջելով իր ունեցած տեղերը «Ալիանսում»։ Նույն Ստոկհոլմի կոնգրեսում խորհրդային կոոպերացիան մի ուրիշ հաղթանակ ել և տանում։

Նկատի ունենալով, Վոր «Ալիանսի» 60 միլիոն (1927 թ.) կոոպերացված անդամներից 20 միլիոնը պատկանում և խորհրդային կոոպերացիային, այդ պատճառով Յենտրոսոյուզն առաջարկում և ուստահան լեզուն ճանաչել պաշտոնական լեզու՝ Ֆրանսիայի, Գերմանիայի, և անգլիական լեզուների հավասար։ Այդ հարցի վերջնական լուծումը հանձնվում և կենտրոնական կոմիտեյին հատուկ հանձնաժողովի միջոցով հարցը լուծելու համար։ Կենտրոնական կոմիտեն վորոշում և ճանաչել ուստահան լեզուն պաշտոնական լեզու։

Միջազգային կոոպերատիվ ինտերնացիոնալի մեջ խորհրդային կոոպերացիայի մինչև այժմ տարած աշխատանքները՝ հեղափոխական կոոպերացիայի կազմակերպման և կոոպերացված մասսանների հեղափոխականացման հարցում՝ ունենում և միջազգային հսկայական նշանակություն։ «Ալիանսի» բոլոր մարմինները՝ կոնգրեսները, կենտրոնական և գործադիր կոմիտեները, պրոպագանդայի տեսակետից լավագույն վայրեր եյին հանդիսանում։ Բացի այդ մեծ ծավալ և ընդունում «Ալիանսի» հակահեղափոխական, բեֆորմիստական և դավաճանական քաղաքականության

մերկացումը թերթերի և գրականության միջոցով։ Այս բոլորը մեծ չափերով նպաստում էյին հեղափոխական կոոպերացիայի զարգացման ու ծավալման գործին։ Այս հանգամանքն առաջ եր բերում «Ալիանսի» ռեֆորմիստ ղեկավարների բանակում չափանված ասելու թյուր և թշնամություն դեպի խորհրդային կոոպերացիան և սարսափ ազդում՝ տեսնելով կոմունիզմի հաղթական շարժման հեռանկարները։

Այսպիսով, «Ալիանսում» սկսվում է լուրջ և սխառեմատիկ պայքար խորհրդային կոոպերացիայի դեմ։ Ֆրանկֆուրտում գործադիր կոմիտեյի քննության կենտրոնական հարցը դառնում է կոմիտեերնի կողմից «Ալիանսի» գործունեյության մասին հարուցած քննադատությունը։ Առանձնապես մեծ հուզմունք է արտահայտում գերմանական կոոպերատիվ բյուրոկրատիան։ Այստեղ պահանջ է դրվում, վեր «Ալիանսի» բոլոր անդամները հավաստագրում տան, թե կոմիտեերնի տեսակետը չեն բաժանում։ Ռուսական պատգամավորությունը մեղադրվում է այն բանում վոր իբր «Ալիանսի» քաղաքական չեզոքությունը խախտում է, վոր կոմունիստական պրոպագանդ է մղում և դրանով սպառնալիք ստեղծում «Ալիանսի» միասնականության խախտման համար։ Այդ պատճառով մի քանի անգամ հարց է դրված յեղել հեռացնելու խորհրդային կոոպերացիայի ներկայացուցիչներին «Ալիանսից»։

Չնայած ռեֆորմիստների կատաղի հարձակումներին և պրովոկացիաներին, խորհրդային կոոպերացիայի ազդեցությունը միջազգային կոոպերատիվ շարժման վրա ավելի յե ծավալվում և խորանում, առավել նրանց նոր ու նոր նվաճումներ։

ՐՈՒՐԺՈՒԱԿԱՆ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ ՅԵՎ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԿՈՈՊԵՐԱՑԻԱՅԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ՝ ԹՎԵՐՈՎ

Խորհրդային սահմաններից դուրս, բուրժուական յերկրներում կոոպերացիայի զարգացումը շատ սահմանափակ վիճակում է գտնվում։ Ավելին՝ կարելի է ասել, այնտեղ կոոպերացիայի զարգացումը յենթակա յե կապիտալիզմի հոսքագույն ազդեցությանը, Խոշորագույն արտադրի ու արհեստների ֆինանսական թագավորությունը կոոպերացիայի զարգացումը պահում է համեստ սահմաններում և նրան դարձնում է միանգամայն անվնաս կադմակերպության՝ կապիտալիզմի հիմքերը խորտակելու տեսակետից։ Յեթե մեզ մոտ կոոպերացիան հանդիսանում է յերկրի սոցիալիստական շինարարության հոսքագույն ազդեցներից մեկը, ապա բուրժուական յերկրներում կոոպերացիան չնայած նրա մեծ մասով պրոլետարական կազմի, մնում է ասկավաթիվ և արտոնյալ վիճակում գտնվող իր անդամների տոորյա սոսկական շահերին ծառայող մի կադմակերպություն։ Ուրիշ կերպ չի ել կարող յինել, մինչև վոր բուրժուական յերկրներում պրոլետարատը բուժուական իշխանությունը չտապալի և չհաստատի իր դիկտատուրան—կոոպերացիայի զարգացումը չի կարող ստանալ այն չափանված թափը և այն նշանակությունը, ինչ վոր այժմ Ժողովրդական տնտեսության համար ունի խորհրդային կոոպերացիան։

Այժմ տեսնենք թե բուրժուական յերկրներում կոոպերացիան զարգացման ինչ ընթացք է բռնել և թվական տվյալներով համեմատենք խորհրդային կոոպերացիայի զարգացման հիմնական ցուցանիշներին հետ:

28 յերկրների անդամների յեվ Երջանառության դիմամիկան

Յ ե ր կ ր ն ե ր	Անդամներ թիվը		առևտրական շրջանառութ.	
	1914թ.	1927թ.	1914 թ.	1927 թ.
Խորհրդային Միություն	1,4 մլ.	16 մլ.	250 մլ.	5,434 մլ.
Անգլիա	3 »	5,5 »	879 »	1,999 »
Փերմանիա	1,7 »	2,9 »	246 »	430 »
Ճերմանիա	0,8 »	1,7 »	126 »	142 »
24 այլ յերկրներ միասին	1,7 »	4,9 »	304 »	1,056 »
Ընդամենը	3,8 »	31 »	1,805 »	9,061 »

Այս թվական տվյալները խորհրդային կոոպերացիայի աճման չտեսնված թափ է ցուցահանում, վորը վոչ մի դեպքում հնարավոր չի վորեն համեմատության մեջ դնել բուրժուական յերկրների կոոպերացիայի «զարգացման» չափերին հետ:

Յեթե մենք վերցնենք խորհրդային կոոպերացիայի առաակարար կշիռը իր բոլոր ցուցանիշներով և համեմատենք 27 առանձին բուրժուական յերկրների կոոպերատիվ շարժման թվերը ամբողջը միասին, ապա մենք կտեսնենք, վոր 1927 թվին, 28 յերկրների 31 միլիոն կոոպ անդամների մեջ խորհրդային կոոպերա-

ցիան ունի 16 միլիոն, կամ 50,00/0 ից ավելին: Առևտրական շրջանառությունը, վոր բոլորը միասին կազմում և 9 միլիարդ ուտբլի, այդ գումարից խորհրդային կոոպերացիային բաժին և ընկնում 5,5 միլիարդ—կամ 60,00/0 ից ավելին: Այդ նույն 28 յերկրների կոոպերատիվ ձևնարկությունների արտադրությունը կազմում և մեկ միլիարդ և 200 միլիոն ոտբլի կամ կեսից ավելին: Այն ժամանակ, յերբ 1927 թվականից հետո խորհրդային կոոպերացիայի անդամների աճումն ել ավելի մեծ չափերի յե հասնում—մեկ տարվա ընթացքում 16 միլիոնից բարձրանում և մինչև 23 միլիոնի, ընդհանրապես, բուրժուական յերկրներում կոոպերացիայի անդամների թիվը սկսած 1925/26 թվերից մի շարք հիմնական յերկրներում սկսում և նվազել:

Որինակ՝ Գերմանիայում 1924 թ. յեղել և 3,505 հազար կոոպ անդամ, իսկ 2927 թվականին կոոպանդամների թիվը դարձել և 2.932,000 հոգի—այսինքն 3 տարվա ընթացքում կոոպերատիվ անդամների թիվը պակասում և 573,000 մարդով: Ի հարկե կոոպերատիվից հեռացվողները յեղել են բացառապես անդործ և չնչին ուճիկ ստացող բանվորներ:

Կապիտալիստական յերկրներում կոոպերացիայի աշխատանքների մեջ կա մի սկզբունք: Դա «թղթյա զինվորներ» ին կոոպերատիվից հեռացնելու միջոցն: «Թղթյա զինվորներ» կոչվում են կոոպերատիվի այն չքավոր բանվոր անդամները, վորոնք ի վիճակի չեն հովարատիվի վարչության կողմից նախապես վորոշված գումարի սահմաններում գումաներ կատարել տարվա ընթացքում: Այսինքն մի կոոպերատիվի ան-

գամ, վոր տարեկան 600 կամ 1000 ռուբլուց պակաս արժեքի ապրանք դնեց իր կոոպերատիվից—նա ալիս իրավունք չունի կոոպերատիվի անդամ մնալ։ Նրան հեռացնում են կոոպերատիվից։ Այս պատճառաբանությամբ վերջին տարիներս Գերմանիայում կոոպերատիվից հեռացվել է 500,000 չքավոր բանվորներ, Չեխո Սլովիայում 150.000, Վենգրիայում 80,000 և այլն։

Բացի հիշատակված յերկրներից, մնացյալ յերկրներում յեվս կոոպ անդամների թիվը պակասում է այսպես, որինակ՝ Ավստրիան 1926 թ. ուներ 3,8 հազար կոոպ անդամ, 1927 թ. նա կրճատվեց մինչև 298 հզ., Դանիան յեղել է նույն թվերին 223 հզ., դարձել է 321 հզ.։ Մի խոսքով, բոլոր յերկրներում, վորպես ընդհանուր կանոն, կոոպ անդամների թիվը կամ նվազել է կամ վոչ մի աճում տեղի չի ունեցել։

Շնորհիվ այդ իրականության, վերջին տարիների ընթացքում կոոպանդամների պրոլետարական կողմը զգալապես նվազել է և տեղի յե տվել մանր բուրժուական խավերին։ Ստորև բերված աղյուսակը պարզացում է այդ փաստը՝

Գերմանիայի սպառկոոպերացիայի միության սոցիալական կազմը

	1903 թ.	1923 թ.
Արդյունաբերական բանվ. և ծառայող	78,320%	67,660%
Ինքնուրույն ձեռնարկատերեր	7,58 »	6,09 »
» հողատերեր	1,70 »	3,31 »
Ազատ պրոֆես. տեր և չինովնիկներ	4,48 »	9,03 »
Պետական, բանվորներ և ծառայող.	2,95 »	3,12 »
Անվերսը պրոֆեսիայի մարզիկ	4,77 »	10,80 »

Այսպես, մենք տեսնում ենք, Վոր այդ տարիներին ընթացքում արդյունաբերական պրոդուկտների տեսակարար կշիռը 78,32⁰/0 ից իջել է մինչև 67,66⁰/0-ի հակառակ դրան մանր բուրժուական խավերի տոկոսը 4,68 ից բարձրացել է 9,03⁰/0 ի: Շվեդիայում նույնպես. 1913 թ. բանվորների տեսակարար կշիռը յեղել է 61,2⁰/0, իսկ 1927 թ. նա դարձել է 49,8: Այս պրոցեսը 1927 թվականից հետո ավելի ևս մեծ թափ է ստանում:

Այդ բանին մեծապես նպաստում է բուրժուական յերկրներում կապիտալիզմի ապրած սխտեմատիկ տնտեսական աագնապը, դասակարգային պայքարի սրումը, հեղափոխական ավիքի չտեսնված վերելքը և կոմունիստական շարժման չահոնված յաճումը: Այս հոյակապ իրադարձությունները չեյին կարող իրենց խորը ազդեցությունը չթողնել Արեմայան Յեվրոպայի կոոպերատիվ շարժման վրա: Այնտեղ, ուր կոոպերացիայի զեկավարությունը դտնվում է զլխավորապես ոեֆորմիստ-հետադիմական ու Փաշիստական տարրերի ձեռքում, սարսափած կոմունիստական շարժման ծավալման վտանգից, բոլոր միջոցներով աշխատում եյին հեռու պահել կոոպերատիվ շարժումը այդ ահավոր վտանգից:

ԿՈՄԻՆՏԵՐՆԸ ՅԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿՈՈՊԵՐԱՏԻՎ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Ջանադան յերկրներում, կոմունիստական շարժման ծավալման և ուժեղացման հեռանկարով, կոմունիստական կուսակցությունների ազդեցությունը տարածվում և նաև կոոպերատիվ շարժման վրա:

Տարբեր յերկրներին հեղափոխական կոոպերացիայի փորձի հիման վրա՝ համախմբելու և անհրաժեշտ դեկլարություններ միջազգային կոոպերատիվ շարժման նկատմամբ ապահովելու համար, անհրաժեշտ համադրվեց յերրորդ կոմ. Խնտերնացիոնալին կից ստեղծել կոոպերատիվ սեկցիա: Այդ կոոպերատիվ սեկցիայի միջոցով և, վոր Կոմինտերնն իրադրծում և իր դեկլարություններ:

1921 թվականին Կոմինտերնի յերրորդ կոնգրեսն ըդունում և կոոպերացիայի մասին թեզիսներ, Վորոնց միջոցով կոմունիստ կոոպերատորներին աըրվում էյին իրենց աշխաաանքների համար դեկլարադ սկզբունքներ:

Ստորև տալիս ենք այդ թեզիսները.

1. Պրոլետարական հեղափոխությունների դարեըրջանում հեղափոխական կոոպերացիայի առաջ ծառացած և յերկու խնդիր. 1) ոգնել աշխատաւորական մասսաներին քաղաքական իշխանությունն իրենց ձեռքը ձգելու պայքարի գործում. 2) այնտեղ, ուր

այդ աշխատանքը կատարված է, ողնել նրան սոցիալիստական շինարարության գործում:

2) Հին կոոպերացիան ձգտել է և ձգտում է խուսափել հեղափոխական պայքարից և իր աշխատանքներն ուղղել դեպի բեֆորմիզմը: Նա քարոզում է խաղաղ ճանապարհով սոցիալիզմին հասնելու գաղափարը, առանց պրոլետարիատի դիկտատուրայի իրականացման: Նա քարոզում է կոոպերացիայի համար քաղաքական չեզոքություն, իսկ իրականում այդ դրոշակի տակ կոոպերացիայի ուժերը յնթարկում է իմպերիալիստական բուրժուազիայի քաղաքականության նպատակներին: Նրա ինտերնացիոնալիզմը բավականանում է լուի բառերով, իսկ իրականում աշխատավորների միջազգային համերաշխությունը փոխարինում է բանվոր դասակարգի և իր յերկրի բուրժուազիայի համագործակցություն:

Հին կոոպերացիան իր այդ ամբողջ քաղաքականությամբ չի նպաստում հեղափոխության զարգացմանը, այլ, ընդհակառակը, նրան խանգարում է. չի ողնում, բայց մլաւում և բանվոր դասակարգի պայքարին:

3) Բուլսր տեսակի և ձևերի կոոպերացիան չի կարող համադրւր արժեք ներկայանալ պրոլետարիատի հեղափոխական նպատակների համար: Ամենից շատ արժեք է ներկայացնում սպառողական կոոպերացիան: Բայց նրա մեջ էլ կան աշնպիսի կոոպերատիվներ, վորոնք համախմբել են բուրժուական տարրեր: Այդպիսիները վոչ մի դեպքում չեն անցնի պրոլետարիատի կողմը, նրանց հեղափոխական պայքարի ժամա-

նակ: Այդ ընդունակ և անելու միայն բանվորական կոոպերացիան քաղաքում և գյուղում:

4) Բոլոր կոոպերատիվներում կոմունիստ կոոպերատորները, համապատասխան իրենց քաղաքական պայմանների, պետք և կազմակերպին ազատ կամ գաղտնի բլիշներ, վորոնք պետք և աշխատան դեկավարող դիրք ձեռք բերել կոոպերատիվներում:

5) Այն գործնական խնդիրները, վոր այժմ կանգնած են արևմտյան հեղափոխական կոոպերացիայի առաջ, լրիվ կերպով կուրվագծվեն աշխատանքի պրոցեսսում: Սակայն, հնարավոր և դրանցից մի քանիսը հենց այժմից նշել:

ա) կոմունիստական գաղափարների բանավոր ու գրասովոր ազիտացիա և պրոպագանդա, կոոպերացիայի ազատագրումը բուրժուազիայի և համաձայնողականների ղեկավարութունից ու նրանց ազդեցութունից:

բ) կոոպերացիայի մերձեցումը կոմունիստական կուսակցութուններին և հեղափոխական պրոֆմիութուններին, կոոպերացիայի ուղղակի թե անուղղակի մասնակցութունը քաղաքական պայքարին՝ գործադուլներին, ցույցերին և քաղաքական կամպանիաներին մասնակցելու ճանապարհով, նյութական ոժանդակութուն կոմունիստական կուսակցութունների թերթերին, գործադուլներին, լոկաուտի յանժարկված բանվորներին:

գ) Պայքար միջազգային բուրժուազիայի իմպերիալիստական քաղաքականության դեմ, մասնավորապես՝ Խորհրդային Միության և այլ յերկրների ինտերվենցիայի դեմ:

դ) Վնչ միայն զազատիարական կապ ստեղծել տարրեր յերկրների բանվորական կոոպերատիվների միջև, այլև ունենալ գործնական կապ միմեանց հետ։

յ) Պայքար մղել Խորհրդային Միության հետ շուկայական առևտրական փոխհարաբերությունների ստեղծելու համար։

զ) Բուրժուական յերկրների կոոպերատիվ կազմակերպությունները կոնցեսիաների միջոցով լայն մասնակցություն պիտի ունենան Խորհրդային Միության բնական հարստությունների շահագործման խնդրում։

Կոմիստերն յերրորդ կոնգրեսից հետո, Կոմիստերն ըստ կոնգրեսները հատկապես զբաղվում են միջազգային կոոպերատիվ շարժման խնդիրներով և մշակում ավելի գործնական և մանրամասն գերիկատիվներ։ Բացի այդ 1922 թ. և 1924 թ. տեղի յն ունենում կոմունիստ կոոպերատորների միջազգային կոնֆերենցիաներ, վերսնք նույնպես խոշոր նշանակություն են ստանում կոմունիստների կոոպերացիայում կատարելիք աշխատանքների տեսակետից։ Յեվ իսկապես ըստ յերկրներում, կոմունիստական շարժման զարգացման և ծավալման դուզրնթաց, կոմկուսակցությունները բավական զգալի նվաճումներ են անում կոոպերատիվ շարժման մեջ։ Այսպես՝ Պրանսիայում մի քանի տարի յե ինչ Փարիզի ամենախոշոր կոոպերատիվ «Բելլվիլլուազը» ը գտնվում և կոմունիստների ղեկավարության ներքո։ Նույն Փարիզում կան նաև մի քանի ուրիշ կոմունիստական կոոպերատիվներ՝ ճաշարանների «Նոր ընտանիք» կոոպերատիվ ընկերություն, կոոպերատիվ «Լա-Պրոգեր-

նել» և ուրիշները: Ամբողջ Յրանախայում այժմ մոտ 100 կոռպերատիվ կազմակերպություններ գտնվում են կոմունիստների ձեռքին: 1820 թ. ֆրանսիական կոռպերատիվ կոնգրեսում կոմունիստ պատգամավորները կազմում էին 28 հոգի, 1922 թ. հասնում է 200-ի, իսկ 1928 թ. այդ թիվը դառնում է 316:

Գերմանիայի Եսսեն քաղաքում կայացած համագերմանական կոռպերատիվ համագումարում 60-ի չափ կոմունիստ պատգամավորներ են ընտրում: Բեռլինի կոռպերատիվի վերջին ընտրություններին կոմունիստներն ստանում են բոլոր ձայների 360/0-ը: Իսկ Հալլում 75 տոկոսը: Սակայն, Գերմանիայում այսպիսի կոռպերատիվներ, վորոնք ունեն կոմունիստական վարչություններ, դեռևս այնքան ել չաա չեն: Այդպիսիները կան մի քանի վոչ մեծ արդյունաբերական քաղաքներում (Միրզե-բուրգ, Հալլա, Շվարցենբերգ, Լեմբախ և այլն) կոմունիստական կոռպերատիվները Գերմանիայում մեծ հալածանքների յին յենթարկվում վերադաս կոռպերատիվ մարմինների կողմից: 1926 թ. կոռպերատիվների կենտրոնական միությունը սպառնում է՝ անգլիական ածխահատների գործադուլին ոժանդակելու դեպքում՝ հեռացնել միությունից նման կոռպերատիվներին:

Անգլիայում Նույնպես նկատելի յ է կոմունիստների ազդեցությունը կոռպերատիվներում: Բավական ուժեղ է կոմունիստների ազդեցությունը Չեխո-Սլավակյաի կոռպերացիայում: Այստեղ քաղմաթիվ կոռպերատիվների վարչությունները գտնվում են կոմունիստների ձեռքին:

Նույնպիսի հաջողություն ունեն կոմունիստները նաև այլ յերկրներում:

Ինչպես տեսնում ենք, կոմունիստական կուսակցությունների ազդեցությունը միջազգային շարժման վրա վնչ միայն զաղափարական և, այլ և ընդունել և խիստ գործնական բնույթ. նա ստացել և մասսայական առույթ աշխատանքների կերպարանք:

Այդ տեսակետից կոմունիստների այդ գործնական աշխատանքների ծավալումը կոոպերացիայում ստանում և բանվոր դատակարարի ընդհանուր պայքարի շահերի տեսակետից՝ շատ մեծ նշանակություն: Կոոպերացիայում կոմունիստների այդ գործնական աշխատանքների ծավալումն աչքի առաջ ունենալով, Կոմինտերնի V-րդ կոնգրեսը 1924 թ. մի քանի խիստ գործնական վորոշումներ և կայացնում, վորոնք կոմունիստների հետագա աշխատանքների ճիշտ դեկլարության տեսակետից մեծ նշանակություն են ունենում:

Այդ վորոշումներն տեսնում են.

1) կոմունիստական կուսակցության բոլոր անդամները պետք և լինեն կոոպերացիայի ակտիվ անդամներ: Նրանք պարտավոր են կոոպերատիվներում ստեղծել կոմունիստական բջիջներ, կապելով նրանց պրոլետարական այլ ընդիմադիր տարերի հետ և դարձնելով այն ֆրակցիա: Ամեն մի յեղալթ պետք և հիմնավոր կերպով նախապատրաստվի կոմունիստական բջիջներում, վորից հետո նրա վորոշումները պետք և սխառեմատիկորեն կենսագործվեն կոմունիստների կողմից:

2) Կոոպերատիվ աշխատանքներին վերաբերող բոլոր հարցերը պետք և քննության առարկա դառնան կոմունիստական կուսակցության բոլոր մարմինների կողմից: Բացի այդ, բոլոր կուսակցական մարմինները պետք և յեռանդուն պաշտպանություն ցույց տան կոոպերատիվ աշխատանքներին:

Կոոպերատիվները պետք է մասնակցութիւն ունենան՝ ինչպես քաղաքական, այնպես եւ տնտեսական ընդլայտ կրող բոլոր մարտական կազմակերպութիւններին:

3) Ամեն մի կոմունիստական կուսակցութիւն կոոպերատիվ աշխատանքների համար պետք է տրամադրի իր յեռանդուն և ընդունակ ընկերներին:

4) Կուսակցական մամուլը կոոպերատիվ հարցերին պետք է մեծ տեղ տա: Ամենորշա թերթերը, հնարավորութեան սահմաններում, պետք է հրատարակեն կոոպերատիվ հովելովածներ. կոմունիստական կոոպերատիվ գրականութիւնն ավելի մեծ չափով պետք է հրատարակվի ու տարածվի, քան մինչև այժմս ե յեղել:

5) Կոմիւնտերնի 3 և 4-րդ կոնգրեսների, ինչպես և յերկրորդ պրոֆինտերնի կոնգրեսի վորտշումները պրոֆմիութիւնների և կոոպերացիայի միասնաբար գործելու մասին, պետք է անցկացվեն բոլոր յերկրորդներում:

Այսպիսով կոմունիստների նվաճումները միջազգային կոոպերատիվ շարժման մեջ հսկայական են: Նրանք զնալով ավելի մասսույտկան ընդլայտ ստանում և դառնում են, ու պետք է դառնան ել, մեր սոցիալիստական հեղափոխութեան մեծ գործում, մարտական մյուս կազմակերպութիւնների հետ միասին, կարևոր գործոններից մեկը:

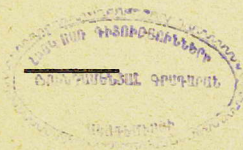
Միջազգային կոոպերացիայի որը այդ տեսակետից հանդիսանալու յե մի լավագույն միջոց՝ կոոպերացիայի հեղափոխական ուժերի հավաքման, միլիոնավոր կոոպերացված մասսաներին կոմունիստա-

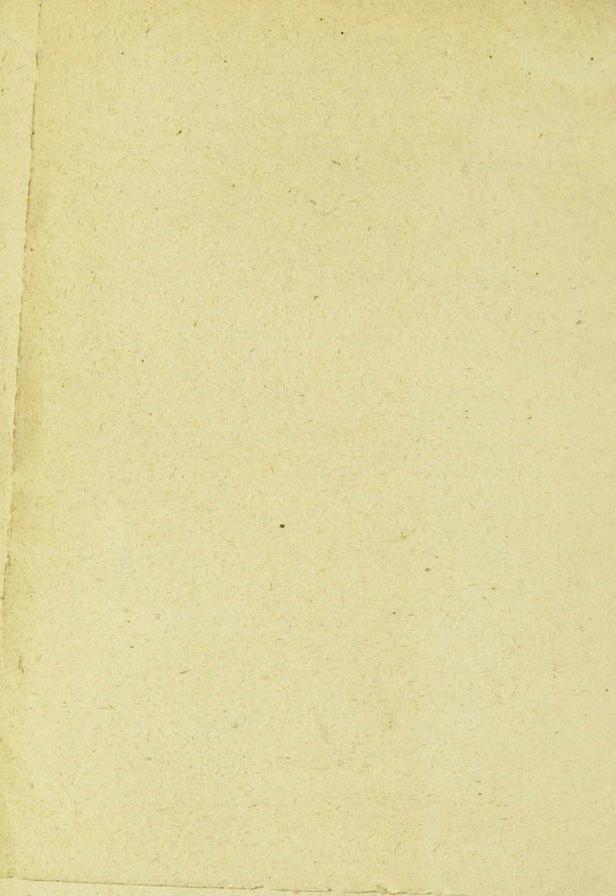
կան մարտական լուսանցներ շուրջը կազմակերպելու
և նրանց առնելու դեպի առաջիկա դասակարգային
անկախ քաղխումքները։ Իսկ Խորհրդային Միության մեջ
միջազգային կոոպերացիայի ուր լինելու յե սոցիա-
լիստական շինարարության հսկայական նվաճումների
ուղին։

Բուրժուական յերկրներում՝ դասակարգային քա-
ղաքական անողոք պայքար հանուն պրոլետարիատի
գիլտատուրայի հաստատման, իսկ մեզ մոտ՝ սոցիա-
լիզմի կառուցման գործում նոր ու նոր նվաճումներ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. Կոոպերացիայի միջազգային տոնի նշանակու- թյունը	3
2. «Ալիանսը» և նրա զարգացման հտապները	7
3. Պատերազմը և «Ալիանսը»	14
4. Հեղափոխական կոոպերացիան և նրա զարգաց- ման հտապները	17
5. Խորհրդային կոոպերացիան և «Ալիանսը»	28
I Քաղաքական չեզոքություն	36
II Պրոֆմիսիությունների հետ սերտ կապը	38
III Պայքար պատերազմի դեմ	40
IV Պայքար ֆաշիզմի դեմ	42
V Ծրագրային և կազմակերպչական խըն- դիրներ	46
6. Բուրժուական յերկրներ և Խորհրդային կոոպե- րացիայի զարգացումը թվերով	42
7. Կոմիսսերներ և միջազգային կոոպերատիվ շարժումը	53

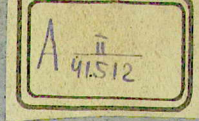

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

220041512

[156]

ԳԻՆԸ 15 ԿՈՊ.